

Karel VAN DE WOESTIJNE, *Verzameld Journalistiek Werk*, dl. 6, *Nieuwe Rotterdamsche Courant, Januari 1913 - November 1913*. Gent 1990. (Bestellen: Cultureel Documentatiecentrum, Rozier 44, 9000 Gent, prijs, B.fr. 1200 / f. 68,-)

Eind 1990 verscheen het zesde deel van Karel van de Woestijnes correspondenties in de *Nieuwe Rotterdamsche Courant*. Even omvangrijk als de voorgaande delen, ver over de zeshonderd bladzijden, vertoont dit deel minder dan de voorgaande delen een grote verscheidenheid aan onderwerpen. Het merendeel der bijdragen gaat over een van de vier belangrijke politieke of culturele gebeurtenissen in België in de periode januari-november 1913, te weten de kiesrechtvorming, de militaire hervormingen, de schoolwet en de wereldtentoonstelling te Gent. Elk van deze onderwerpen is goed voor zo'n kleine twin-

tig artikelen. Een aantal van de onderwerpen is ook niet nieuw. Kiesrecht hervorming, onderwijshervorming en in het bijzonder de leerplicht spelen al jaren in de Belgische politiek en dat geldt ook voor de hervormingen in het leger. Zij worden, ik zou bijna zeggen traditiegetrouw, in dit deel ook geen van alle echt afgerond. Bij de kiesrecht hervorming gaat het om het door liberalen, socialisten en vrijwat vooruitstrevende katholieken gewenste enkelvoudige mannenkiesrecht. Vrouwenkiesrecht komt wel ter sprake, maar speelt in de discussie geen doorslaggevende rol. De katholieken die net in 1912 een riant parlementaire meerderheid hebben veroverd, voelen niet erg voor hervormingen en Woeste, nog altijd de *éminence grise* in de partij, voert een ijverige campagne tegen het in bespreking nemen van de nieuwe voorstellen. Het bleef bij Helleputtes „Causons” en dat deed men volgens v.d.W. toch al te veel in de Belgische politiek. Onlosmakelijk met de kiesrecht kwestie was de stakingsdreiging verbonden en in april 1913 werden de dreigementen van de socialisten om een politieke staking ten gunste van de kiesrecht hervorming te realiseren werkelijkheid. Het verschijnsel van een politieke staking was nieuw. Het resultaat was volgens v.d.W. noch ‘formidable’ (*Le Peuple*), noch ‘piteux’ (*Le XXe Siècle*). Ongeveer 33 % van de arbeiders had het werk neergelegd. De staking leverde een probleem op voor de wereldtentoonstelling in Gent, waar men nog niet klaar was. Maar in het Gentse socialistische bolwerk was de term „Tout s’arrange”, alles is ‘te verwerken’, niet onbekend. Het liep alles met een sisser af, de tentoonstelling kwam op tijd klaar en ver na het zomerreces besloot de Kamer verder te praten over de kiesrecht hervorming, die in 1919 werd gerealiseerd. Een thema dat zo tussen de regels door opduikt is de Waalse Beweging. De socialist Jules Destrée fulmineert tegen het klerikale Vlaanderen, dat van lieverlede de oppermacht in heel het land gaat krijgen en dat daardoor Wallonië dwingt zijn autonomie op te eisen. Volgens v.d.W. verliest de Waalse Beweging zich echter in een louter anti-Vlaamse houding en volgens hem is „de bestuurlijke scheiding (...) de hevigste uiting van rassenhaat (...) ooit in België ondervonden” (p. 213). Wat v.d.W. met name tegen de borst stuit is de volledige afwijzing van tweetaligheid en de botte verfransingsdrift. In *Les Flèches Wallons* richt men zich „aux français du département de Belgique”. Tegen dit geweld lijken Vlaamse wetenschappelijke congressen e.d. kinderspel te zijn.

Ook op de Gentse wereldtentoonstelling was er een overmaat aan Franse cultuur en Franse geldingsdrang aanwezig. Er werd zelfs over geklaagd en actie tegen gevoerd. Vlaamsgezinden verspreidden tijdens het officiële bezoek van koning Albert strooibriefjes met deze tekst:

„Wij Vlaamsche bevolking, worden behandeld als vreemdelingen in ons eigen land. Als dit zoo voortduren zal, dan waren wij beter nooit van Nederland gescheiden geweest, want dan hadden wij reeds lang eene Vlaamsche Hoogeschool en zouden als gelijken behandeld worden. De koning zal van het bestuur van het land eischen dat al de Belgen op denzelfden wijze moeten behandeld worden”. (p. 381).

Van de Woestijne vond dit niet alleen erbarmelijk Nederlands, hij vond het ook onwillevend tegenover een koning die volgens hem als vlaamsgezind bekend stond. Laten wij het maar op een onhandig gebruik van het recht van petitie houden.

Fel keerde van de Woestijne zich echter tegen burgemeester Braun van Gent, als deze verdere Vlaamse manifestaties in hun vrijheid beknotte en daarbij naar dit incident verwees. In dat kader betreurde v.d.W. ook dat Nederland niet wat royaler had uitgepakt op de tentoonstelling, ook al had Nederland zelf een grote landelijkse serie tentoonstellingen over het thema Nederland 1913 ingericht. Hij prees niettemin het Algemeen Nederlandsh Verbond dat zeer actief was en allerlei culturele manifestaties organiseerde, en de Nederlandse schrijvers die een mooie kast met exemplaren van hun boeken aan de stad Gent hadden geschonken en op vele manifestaties acte de présence gaven.

In het kader van de tentoonstelling werd de gek gestoken met prof. Adolf de Ceuleneer, die allerlei afbeeldingen op de tentoonstelling pornografisch vond, en bepaald kostelijk is v.d.W. verhaal over „Triphon, de kunstmestverkoper”, die, als voorbeeld van een Vlaamse burgerman, een dagje naar de tentoonstelling gaat.

Verder worden we uitvoerig vergast op beschrijvingen van de tentoonstellingshallen, de branden, de muzikale uitvoeringen en de tentoonstellingen van de beeldende kunstenaars.

Twee grote Vlaamse literaire namen passeren in dit deel de revue. Met groot enthousiasme beschrijft v.d.W. de hulde die Hugo Verriest in augustus 1913 ten deel viel. Een huldebetuiging waarbij het episcopaat van Gent en de wereldlijke overheden ontbraken, en wel omdat op het feestmaal Verriest tussen twee vrijmetselaars zou hebben gezeten?

Met voorbehoud schrijft v.d.W. over het literaire werk van Cyriel Verschaeve. Hij vindt diens werk te overladen. Het lijdt onder, zo schreef hij al in deel 5, blz. 233, een „vracht decoratieve bombarie” en ook nu weer naar aanleiding van Verschaeves drama *Jacob van Artevelde* vindt hij het werk te „cerebraal”. Bovendien vindt hij dat Verschaeve door als goed katholiek aesthetiek en ethiek niet van elkaar te scheiden, eigenlijk geen kunstwerk kan scheppen, ondanks de kritiek van een „epileptisch-bewonderende Dominicaan” (J. Callewaert). Wel moet mij van het hart dat sommige stijlbloempjes van v.d.W. mij zwaar beginnen te vallen. Met name zijn herhaalde neiging om de lezers en met name zijn denkbeeldige lezeressen in het verhaal te betrekken, wordt wat vervelend. Het neemt echter niet weg dat ik ook de volgende delen toch met grote belangstelling zal lezen. Daardoor bevatten ze te veel interessante informatie.

P. van Hees